

בית הכנסת הראשון בתלפיות ונאום בחגיגה של הנחת אבן היסוד מאת פרופיסור יוסף קלוזנר

ע"י חברת "מועד שני" העיר היתה הרבה, סביבותיה שוממות, בית המקדש נחלל ונעשה מקום עבודת-אלילים. התנגדות אקטיבית מכפנים לא היתה אפשרית, הגברים הנאמנים לעמם ודתם ברחו מאי-מתחלכות ומסחר המתכללים והסתתרו כמערות. הנהגתם היתה הרואה או התנגד דת פאסיבית; הספור על חנה ושב על ילדיה הוא בת קול עמיתיות מהתנגדות נפלאה זו. הרבה נשים נטלו וילדיהן בצוארון מפני שנעשו למל אחת, בעוד שאבותיהן יצאו ברחו מפני האויב. ואולם חלק קטן מן העם, שלא נתחבר, גמרשיעיהוית" ולא הסתתר במערה, נתארגן תחת הדגל של

יחודה המכובד. המלחמה היתה בעצמיתתה, כי למרות שני נצחונותיו הגדולים של יהודה המכובד, עדיין היה האויב חזק ממנו הרבה: לעומת ששת האלפים של הילייהודה עמדו עת אלפים פרשים של הילייהודה. ועוד שלש מיליון מירושלים. אן מתכנסים יהודה והנאמנים לג"מ ונתם עמו בציפח הנשקפת על פני ירושלים. בדיוק כול תלפיות מפני ש"מקום תפילה היה במעפה בראי

שונה ל"ישראל", כמו שאגיד בעל ספרהש-כונאים. במקום בית המקדש שנתחלל מתאספים בבית הכנסת, נזרים, תענית, קוראים בתורה, מצינים לפני העם את הנזירים, שאין להם אפשרות להביא את קרבנות-זרם, ואת התרומות והמעשרות, שאי אפשר להביאם אל המקדש, ויהנה המכובד נואם לפני הנאמנים במקדש המעט, והעיון העיקרי של כל נאומיו הוא: "וזכרו את החרפה"; ותקנת הנציח הנביאים.

ואולם עוד דבר גדול עשה יהודה המכובד במעפה, בבית-הכנסת לתפילה, הוא דאג לא רק לתפילה ולהנחה, אולם גם לתורה. הוא אסף במעפה את אספי כתבי-הספר שהשד קרבנות-זרם, ואת ספרי הנביאים, לאחר שהמשה חומשי-תורה נאספו על ידי עזרא ונמנו נעשה לחוק להפטיך בנביא אחר מריאתיהתורה ולדרוש לפני העם מענייני חיים על יסוד פרשיות מן התורה ומן הנביאים.

דה המכובד החילו להגן על העם והביאו את יהודה עד הנצחון הגדול והמהיר של הנוכח. וזם אנו ביום זקוקים לתורה ותפילה, ולהנחה על צדכי האומה.

בהורים ובתולדות במעלותיהם במקום הזה. וילדים וילדות מישראל לא נמצאו בכל היטח הרחב מירושלים עד הברו. עזוב היה המקום מכליו הראשונים, שרה רה עברית לא נשמעה כאן ושפת-הגבר איים נרמה. הברון-ההולנדי כאן והגדיל את השממה — ונכרי נשאר לתפקודי התורה של הארץ הקדושה לעם, שנתן שם-עולם לה עליו נביאו ונבריו וכ"ל כיו זשכל הצי-קילומטר ממנה מסתיר תחתיו שרידים תשובים מכפריה וערים, יהנה באי ההתעוררות הגדולה והייממה שבה והיתה למקום-ישוב. מחדש מילצלת הלשון העברית במקום הזה וישובים עבריים חשובים הולכים ומתרחבים לטובה.

ובית-הכנסת יהיה בית תפילה ובית תורה ובית-הנחה על צדכי השכונה באחד בתוך בית-תפילה והא-בו מקום לכל העדות הישראליות באין דבר, ולא יחד פרו עוד בני-ישראל לעדות, ולשבתם שונים. בבית אחד ישפכו את נפשם אל אחד, כאומה אחת ובתקווה לה שלמה.

ובתוך בית-מדרש יקבעו בו עתים לתורה. בשבתות ובימי-עבודה יסו שמי זה ואל זה ישראל וכווא הודעים את דבריה וישאו משא על כל חזו-לב ועל כל משאת-נפש ויתנו סזון רוחני לרור הצעיר, כי גם ליום, כמו בימי החשמונאים, מחזק מרובים שונאיו בנפש, שמש תרלים לעשותנו זרים בארץ מלחנתנו, ומבית גברו התפקדות הדמית וההתכבול לות האלוהית-מרת ושלא מרת. אין יחס של קדושה לאסונות ומגחמים. שאומה שלמה מסרה את נפשה עליהם, אין יחס נפשי אל הספרות הראויה לשם זה, המ אלפת והנותנת ידיעות ומנוח תרבות, וכמה נשנה כל יחס שטחי זה לכל קדשי האומה ולכל ערכיה הרוחניים. רק על-ידי הטפה בלתי-זפוסקת במקום חזותה של האומה, בבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות, אפשר להקים דור חדש, שרעיו הגאולה המדינית והכלכלית יתאחד בנפשו עם רעיו הגאולה של הנשמה העברית, כן ההתיוונות של דורנו בכל צורותיה המכריעות.

ואולם בית-הכנסת שימש גם מבן צד ומשגב-לחיים הלאומיים והעבריים הישראלים. הכל יודעים, שביום השמיטות הנוראות של העלבים ובימי גזירות ת"ח ות"ט, וביוצא באלו היה העם מתבצר כולו בבית-הכנסת ומשם היה יוצא להגן על עצמו או כשהחנה היתה בלתי-אפשרית, ליהרג על קידושהשם.

אבל בבית הכנסת היו גם מטבחים עצה בכל הנוגע לענייני-האומה המדיניים כהמקרים והרוחניים, ואף תפקיד זה של בית-הכנסת עתים הוא מאד יוסף בן מתתיהו מספר בספר "חיי", שבימי מלכותיההודים ברגלי נתכנסו יהודי סבריה בבית-הכנסת הסברייני ושם טכסו עצה בדבר היתם אל המלחמה ואל המצביא יוסף בן מתתיהו; ובכן נאמו שם בבתי-הכנסת, גם נאומים מדיניים עוד בימים הקדומים והם.

ואולם יש לנו ריעה היסטורית אחת במשורת את הנהחשמונאים בבית-כנסת קשר אמיץ ומרוק.

הדבר היה כולם יחודה המכובד, כיום קודם חג ההנוכה ירושלים היתה בדי פקדיו של אנטיוכס אפיפנס, מצד אחד, ובידי המתיוונים, הכונדים, מרשי

ובית-הכנסת יהיה בית תפילה ובית תורה ובית-הנחה על צדכי השכונה באחד בתוך בית-תפילה והא-בו מקום לכל העדות הישראליות באין דבר, ולא יחד פרו עוד בני-ישראל לעדות, ולשבתם שונים. בבית אחד ישפכו את נפשם אל אחד, כאומה אחת ובתקווה לה שלמה.

ובתוך בית-מדרש יקבעו בו עתים לתורה. בשבתות ובימי-עבודה יסו שמי זה ואל זה ישראל וכווא הודעים את דבריה וישאו משא על כל חזו-לב ועל כל משאת-נפש ויתנו סזון רוחני לרור הצעיר, כי גם ליום, כמו בימי החשמונאים, מחזק מרובים שונאיו בנפש, שמש תרלים לעשותנו זרים בארץ מלחנתנו, ומבית גברו התפקדות הדמית וההתכבול לות האלוהית-מרת ושלא מרת. אין יחס של קדושה לאסונות ומגחמים. שאומה שלמה מסרה את נפשה עליהם, אין יחס נפשי אל הספרות הראויה לשם זה, המ אלפת והנותנת ידיעות ומנוח תרבות, וכמה נשנה כל יחס שטחי זה לכל קדשי האומה ולכל ערכיה הרוחניים. רק על-ידי הטפה בלתי-זפוסקת במקום חזותה של האומה, בבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות, אפשר להקים דור חדש, שרעיו הגאולה המדינית והכלכלית יתאחד בנפשו עם רעיו הגאולה של הנשמה העברית, כן ההתיוונות של דורנו בכל צורותיה המכריעות.

ולכל אלה ישמש בית-הכנסת חדר דש בתלפיות, במקומה לירושלים עיר הקודש, מקום-כינוס ומקום רכו. סרכו רוחני קטן.

ולפיכך ברומים יהיו כל בני הבית החדש ובקדוש הזה וכל תומכיו! ברור יחא זכרה של האשה הכשרה, שאמכה או כל מפיה כדי להשאיר עזבו תשוב בבית-הכנסת בתלפיות. שרה צרכוני ז"ל, וברוכים יהיו כל המתנדבים לבניו החדש, שוב! והי רעיו, שיוכר כלם לראות את שבתנו היפה בנויה על תלה ומתרחבת מהלאה לנבולותיה, להיר את השממה ומקיימת את דבריהנביאים, שנבא לתקת האומה לתחית הארץ עליוני בנייהבניה בהולך וברוח!